

กระบวนการที่พึงประสงค์ในการดำเนินคดีกับพระสงฆ์ในสังคมไทย*

The Desirable Process for Prosecuting Monks in Thai Society

¹สุรพงษ์ สิทธิกรณ์ และ พระราชปรียัติกรวิ

¹Surapong Sitthigorn and Phra Rajapariyatkavi

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: P163472529@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรค การดำเนินคดีของพระสงฆ์ตามกระบวนการศาลยุติธรรม 2) เพื่อศึกษาวิธีระงับอิทธิพลของพระสงฆ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เถรวาท และ 3) เพื่อนำเสนอกระบวนการที่พึงประสงค์ในการดำเนินคดีกับพระสงฆ์ในสังคมไทย เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ การสุ่มตัวอย่างเป็นแบบเจาะจง-จำนวนทั้งสิ้น 15 คน โดยจำแนกผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ พระวินยาธิการ อัยการ ตำรวจ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดี หน่วยงาน ผู้ต้องหา หรือจำเลย นักวิชาการด้านกฎหมายและนักวิชาการด้านพุทธศาสนา เครื่องมือวิจัยใช้การศึกษาข้อมูลทางด้านเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดสัมมนาทางวิชาการใช้กระบวนการตรวจสอบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูลโดย การตีความ ทำการสร้างข้อสรุป แบบอุปนัย การวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร โดยคำนึงถึงบริบท และใช้การเขียนข้อความแบบบรรยาย

ผลการศึกษามีพบว่า 1) การดำเนินคดีกับพระสงฆ์ควรใช้หลักตามพระธรรมวินัยก่อน และหากพระสงฆ์ต้องอาบัติปาราชิก เมื่อสึกแล้วควรใช้วิธีการดำเนินคดีเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป เพื่อเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้แสดงความบริสุทธิ์โดยยึดตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าเป็นที่สุดตามพระธรรมวินัยที่ปรากฏในพระไตรปิฎกก่อน 2) การให้พระลาสิกขาโดยผลของกฎหมายตามพระราชบัญญัติสงฆ์ พุทธศักราช 2561 มาตรา 29 และ 30 ให้อำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ มีอำนาจจัดการให้พระสงฆ์รูปนั้นสละสมณะเพศได้ แม้ว่าพระสงฆ์รูปนั้นจะไม่อาบัติปาราชิกก็ตาม เป็นการให้อำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ มากกว่าที่พระธรรมวินัยกำหนดไว้ และ 3) กระบวนการดำเนินคดีพระสงฆ์ ควรมีผู้พิพากษาสมทบที่เป็นพระสงฆ์หรือผู้มีความรู้ด้านพุทธศาสนา ร่วมในการพิจารณาคดีด้วย เมื่อในที่สุดศาลสุดท้ายพิพากษายกฟ้อง พระสงฆ์ก็ยากที่จะได้รับการเยียวยา ให้กลับมาสู่สถานะเดิมได้ อันทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและเสียหายต่อพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: กระบวนการที่พึงประสงค์; การดำเนินคดี; พระสงฆ์

Abstract

The dissertation consisted of 3 objectives: 1) to study the current condition of problems and obstacles of the prosecution of monks in accordance with the process of the Court of Justice; 2) to study the means for settling disciplinary cases (Adhikarana) of monks in Theravada Buddhist scriptures; and 3) to present the desirable process for prosecuting monks in the present Thai society. This was a qualitative research by using the purposive random sampling. The key informants consisted of the Sangha administrators, rule-keeper monks, prosecutors, police, inquiry officials, lawyers, defendants, legal scholars and Buddhist scholars, in a total of 15 persons. The research instruments used were documentary research, in-depth interview and seminar group by employing the triangulations method. The data were analyzed by means of interpretation, inductive conclusion, and content analysis, derived from the study of documents by considering the context and presented in the descriptive method.

From the study, it was found as follows: 1) The prosecution of a monk should be according to the Vinaya rules and if he commits major offences and has to disrobe, he should also be treated and prosecuted the same way as ordinary people. Therefore, the law should be revised on these issues based on the Vinaya rules according to the Tipitaka in order to allow monk to demonstrate their innocence. 2) The disrobement of monk by the results of the law under the Sangha Act B.E. 2560, Section 29 and 30 have granted the inquiry officials or the prosecutors the authority to force the monk to leave monkhood, even though he has not committed any major offences. This represents the authority that has been given to the inquiry officials or the prosecutors more than what the Vinaya rules specify. 3) The process of prosecution of monks should include a lay judge who is a monk or those with knowledge of Buddhism in the trial because the context of the monk is different from the general public. If a monk is made to disrobe during the trial even if the verdict is not yet final, but when the final court dismisses the case, it causes difficulties for a monk to get healed and return to the old position, causing injustice and damage to Buddhism.

Keywords: The Desirable Process; Litigation process; Monks

บทนำ

บริบทความเป็นมาของประเด็นที่เราศึกษาในปัจจุบันนี้มีการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นจากการกระทำของพระสงฆ์เพิ่มมากขึ้น ดังที่ปรากฏเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์และสื่อต่าง ๆ อยู่บ่อยครั้ง และในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ก็พบว่าการกระทำของพระสงฆ์เหล่านี้ แม้จะถือว่าผิดวินัยสงฆ์แต่ก็จะได้รับโทษเพียงให้

สีกจากสมณเพศและรับโทษทางอาญาอย่างบุคคลทั่วไปเท่านั้น ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2561 (ฉบับที่ 4) หมวด 4 นิคหกรรมและการละสมณเพศ มาตรา 29 ที่บัญญัติว่า “พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราวและเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นละสมณเพศเสียได้” และมาตรา 30 “เมื่อจะต้องจำคุก กักขังหรือขังพระภิกษุรูปใดตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นละสมณเพศเสียได้ และให้รายงานให้ศาลทราบถึงการละสมณเพศ” นั้น (The Sangha Act B.E.2018 (version 4), 2018)

สภาพปัญหา อุปสรรคเชิงพื้นที่หรือเชิงปัญหาเชิงสถานการณ์ พบว่า ในปัจจุบันนี้ยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายอาญามาตราใด ที่จะสามารถเอาผิดแก่กรณีพระสงฆ์กระทำความผิดอาญาได้โดยตรงมีเพียงฐานความผิดอาญากรณีบุคคลทั่วไปกระทำความผิดเท่านั้น ในประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันที่ได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับศาสนาไว้ใน ลักษณะ 4 ตามมาตรา 206 – 208 ก็เป็นเพียงบทบัญญัติที่มุ่งลงโทษผู้ที่มาก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ศาสนา กล่าวคือ เหยียดหยามศาสนา ก่อความวุ่นวายในที่ประชุมศาสนา และแต่งกายเป็นชนของศาสนานั้นๆ เพื่อให้บุคคลอื่นเข้าใจผิดเท่านั้น ส่วนในร่างพระราชบัญญัติ อุปถัมภ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนา พ.ศ.๒๕๖๒ ก็ยังไม่มีกำหนดถึงความผิดของพระสงฆ์ที่กระทำความผิด มีเพียงกำหนดโทษแก่บุคคลที่ทำให้พุทธศาสนาและพระสงฆ์เสียหายซึ่งเป็นการคุ้มครองพุทธศาสนาในเชิงตั้งรับ (Passive) เท่านั้น มิใช่การคุ้มครองในเชิงรุก (Active) ที่มุ่งควบคุมดูแลบุคคลในศาสนาเอง ทั้งที่การกระทำความผิดอาญาของพระสงฆ์ถือเป็นเรื่องร้ายแรง เพราะนอกจากจะเป็นการสร้าง ความเดือดร้อนต่อประชาชนทั่วไปแล้ว ยังทำให้พุทธศาสนามัวหมอง เนื่องจากการฉวยโอกาสจากความเคารพนับถือศรัทธาของพุทธศาสนิกชนทั่วไปมาเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด แสวงหาประโยชน์ให้ตนเองโดยมิชอบโดยเฉพาะการกระทำความผิดทางอาญาเกี่ยวกับทรัพย์ เช่น พระสงฆ์หลอกเอาเงินชาวบ้าน โดยพยายามพูดจาโน้มน้าวและอาศัยความเชื่อ ความศรัทธาของชาวบ้านให้บริจาคเงินให้แก่วัดหรือแก่ตนเพื่อเป็นการทำบุญ อดอ้างว่าการบริจาคเงินมากๆ จะได้บุญมาก และเอาเงินที่ได้นั้นไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว เมื่อพระสงฆ์กลับกลายเป็นผู้กระทำความผิดก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมเสียเอง

หลักการ แนวทางปฏิบัติ เหตุผล ทางแก้ไข ส่งเสริม เชิงวิชาการ พบว่า การทำกฎหมายอาญาหรือวิธีพิจารณาความอาญามาใช้โดยตรงและไม่คำนึงถึงพระธรรมวินัยก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกฎหมายกับพระธรรมวินัยในเชิงปฏิบัติเช่นการจับพระสงฆ์สึกโดยไม่เข้าข่ายอาญาอาบัติปาราชิกซึ่งจะเป็นเหตุที่ต้องสึกแต่ในทางคดีเหตุที่ต้องสึกเกิดจากการที่เจ้าพนักงานสอบสวนหรือศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัวแม้จะไม่ปรากฏว่าเป็นปาราชิกก็ตาม (Phra Rajjarattanakavee, 1980)

บริบทของประชาชนทั่วไปกับพระสงฆ์มีความแตกต่างกันการใช้มาตรฐานกฎหมายทั่วไปมาใช้กับพระสงฆ์ทำให้เกิดความเสียหายแก่พระสงฆ์เป็นอย่างมากซึ่งไม่อาจเยียวยาได้เช่นเมื่อพระสงฆ์ถูกจับสึกเพราะเจ้าพนักงานสอบสวนหรือศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัวต่อมาศาลมีคำพิพากษายกฟ้องพระสงฆ์ ก็ไม่สามารถ

กลับสู่ฐานะเดิมได้ต้องบวชใหม่อีกครั้งและนับพรรษาใหม่แตกต่างกับราชการที่ได้ตำแหน่งและได้รับการชดเชยจากภาครัฐ การพิจารณาคดีของศาลกระทำโดยอาศัยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไปอย่างเดียวซึ่งจะกระทำได้โดยลำบากและเป็นการฝ่าฝืนจารีตประเพณีทั้งการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยซึ่งหากได้รับการประกันตัวพระสงฆ์ต้องขึ้นศาลอยู่ต่อหน้าพยานซึ่งทำให้การกล่าวโทษก่อให้เกิดแรงกดดันกับพยานที่จะเบิกความต่อศาลทำให้เสียความเป็นธรรมในการพิจารณาคดี ทั้งลำพังเพียงพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎกก็ไม่สามารถควบคุมให้พระสงฆ์มีความประพฤติอยู่ในธรรมได้ เนื่องจากพระธรรมวินัยเป็นเพียงหลักเกณฑ์ทางศีลธรรม เกิดจากความรู้สึคนึกคิดภายในจิตใจของมนุษย์ว่าการกระทำอย่างไรเป็นการกระทำที่ชอบ การกระทำอย่างไรเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ เป็นเพียงสิ่งที่ควบคุมความคิดภายในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะทำให้มนุษย์พร้อมบริบูรณ์ไปด้วยความดีทั้งในทางร่างกายและจิตใจเท่านั้น แต่ไม่มีสภาพบังคับอย่างสภาพบังคับทางอาญาตามกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งเป็นข้อบังคับของรัฐที่กำหนดความประพฤติของมนุษย์ที่แสดงออกมาสู่ภายนอกนี้ Textbook Division (1987) กล่าวว่า จึงควรมีแนวทางในการลงโทษพระสงฆ์เหล่านี้ให้หนักกว่ากรณีบุคคลทั่วไปกระทำความผิด เพื่อเป็นการตัดไฟแต่ต้นลมมิให้พระสงฆ์เกิดกิเลสในการกระทำความผิดได้มากขึ้น สามารถดำเนินกิจวัตรปฏิบัติเข้าสู่ความจริงอันสูงสุดที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบได้ที่สุด

แรงจูงใจอยากที่ศึกษา เหตุผล ความคาดหวัง ประโยชน์จากผลการศึกษาเพื่อนำเสนอกระบวนการที่พึงประสงค์ในการดำเนินคดีกับพระสงฆ์ในสังคมไทย ความลักลั่นของการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยแท้ในคัมภีร์พระไตรปิฎกกับการปฏิบัติตนในวิถีชีวิตจริงของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบันเกิดขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งอยู่นอกเหนือจากรับผิดชอบของชาวพุทธ หรือแม้กระทั่งรัฐบาล สิ่งที่ชาวพุทธ และรัฐบาลทำได้คือการเอื้ออำนวยให้พระสงฆ์ได้ปฏิบัติตนในทางแห่งความสะอาด สว่าง สงบตามวิถีแห่งพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนาในขอบเขตที่จะพึงทำได้เท่านั้น ไม่ใช่การใช้กฎหมายของรัฐเข้าไปแก้ปัญหพระธรรมวินัยซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาย่างผิดฝาผิดตัว เพราะการแก้ไขปัญหาดังกล่าววิธีที่ไม่ถูกต้องตรงจุดแม้จะทำด้วยเจตนาดีก็อาจปรากฏผลเป็นการทำลายพระสงฆ์และพระพุทธศาสนาแทนที่จะเป็นการบำรุงพระศาสนาตามที่ตั้งใจก็เป็นได้ จากประเด็นดังกล่าวข้างต้นประเทศไทยยังไม่มี การดำเนินคดีของพระสงฆ์ตามกระบวนการศาลยุติธรรมในสังคมไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษา ปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรค การดำเนินคดีของพระสงฆ์ตามกระบวนการศาลยุติธรรมในสังคมไทย วิถีระงับอธิกรณ์ของพระสงฆ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto), 2008) ซึ่งประโยชน์จากผลการศึกษาเพื่อนำเสนอกระบวนการที่พึงประสงค์ในการดำเนินคดีกับพระสงฆ์ในสังคมไทย ไปแก้ไขปัญหความขัดแย้งในสังคมไทยยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรค การดำเนินคดีของพระสงฆ์ตามกระบวนการศาลยุติธรรมในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาวิถีระงับอธิกรณ์ของพระสงฆ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการที่พึงประสงค์ในการดำเนินคดีกับพระสงฆ์ในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ การสุ่มตัวอย่างเป็นแบบเจาะจง (purposive random sampling) จำนวนทั้งสิ้น 15 คน โดยจำแนก ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ พระวินยาธิการ อัยการ ตำรวจ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดี หน่วยงาน ผู้ต้องหาหรือจำเลย นักวิชาการ ด้านกฎหมายและนักวิชาการด้านพุทธศาสนา เครื่องมือวิจัยใช้การศึกษาข้อมูลทางด้านเอกสาร (document research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการจัดสัมมนาทางวิชาการ (seminar group) ใช้กระบวนการตรวจสอบสามเส้า (triangulations) วิเคราะห์ข้อมูลโดย การตีความ (interpretation) ทำการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (inductive) การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (document Research) โดยคำนึงถึงบริบท (context) และใช้การเขียนข้อความแบบบรรยาย (descriptive)

ผลการวิจัย

กระบวนการการดำเนินคดีพระสงฆ์ที่พึงประสงค์ในสังคมไทยยุคปัจจุบัน ในปัจจุบัน มีดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรค การดำเนินคดีของพระสงฆ์ตามกระบวนการศาลยุติธรรมในสังคมไทย พบว่า การดำเนินคดีกับพระสงฆ์ควรใช้หลักตามพระธรรมวินัยก่อน และหากพระสงฆ์ต้องอาบัติปาราชิก เมื่อสึกแล้วควรใช้วิธีการดำเนินคดีเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป แต่ปัจจุบันการออกพระราชบัญญัติสงฆ์ พุทธศักราช 2561 ในหมวด 3-4 ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งตีความว่าพระสงฆ์เป็นเจ้าพนักงานทางการปกครอง เมื่อกระทำผิดกฎหมายอาญาต้องนำพระสงฆ์ขึ้นสู่ศาลทุจริตประพฤติดมขอบที่มีวิธีการพิจารณาความแบบระบบไต่สวนตั้งประเด็นเอาผิดผู้ต้องหาหรือจำเลย อันส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อสู้คดียาก ศาลจะรับฟังพยานเอกสารภาครัฐมากกว่าฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลยทำให้ พระสงฆ์ที่ถูกกล่าวหามีโอกาส สู้คดีให้พ้นจากความผิดยาก จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในประเด็นดังกล่าวเพื่อเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้แสดงความบริสุทธิ์โดยยึดตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าเป็นที่สุดตามพระธรรมวินัยที่ปรากฏในพระไตรปิฎกก่อน

วัตถุประสงค์ที่ 2 วิธีระงับอิทธิพลของพระสงฆ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า การสึกพระโดยผลของกฎหมายตามพระราชบัญญัติสงฆ์ พุทธศักราช 2561 มาตรา 29 และ 30 ให้อำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ มีอำนาจจัดการให้พระสงฆ์รูปนั้นสละสมณะเพศได้ แม้ว่าพระสงฆ์รูปนั้นจะไม่อาบัติปาราชิกก็ตาม เป็นการให้อำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ มากกว่าที่พระธรรมวินัยกำหนดไว้

วัตถุประสงค์ที่ 3 กระบวนการการดำเนินคดีพระสงฆ์ที่พึงประสงค์ในสังคมไทยยุคปัจจุบัน พบว่า ควร มีผู้พิพากษาสมทบที่เป็นพระสงฆ์หรือผู้มีความรู้ด้านพุทธศาสนา ร่วมในการพิจารณาคดีด้วย เพราะบริบทของพระแตกต่างกลับประชาชนทั่วไป หากมีการสึกพระในระหว่างพิจารณาคดี แม้จะมีคำพิพากษาแต่ยังไม่ถึงที่สุดก็ตาม เมื่อในที่สุดศาลสุดท้ายพิพากษายกฟ้อง พระสงฆ์ก็ยากที่จะได้รับการเยียวยา ให้กลับมาสู่สถานะเดิมได้อันทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและเสียหายต่อพระพุทธศาสนา แต่ควรจะต้องไม่ให้พระสงฆ์ลาสิกขาในระหว่าง

การดำเนินคดีและต้องไม่ถอดถอนสมณศักดิ์ เพื่อรักษาความชอบธรรม และสามารถเยียวยาได้ง่าย หลังคดีสิ้นสุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่าเมื่อพิจารณาถึงข้อกำหนดและข้อความในมาตรา 29 และมาตรา 30 ดังกล่าว จะเห็นว่าทั้งสองมาตรานี้ ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน เมื่อดำเนินคดีคณะสงฆ์แล้ว แต่จะต้องจับพระสงฆ์สึก มีแต่ข้อความที่บัญญัติไว้แต่เพียงว่า ให้พนักงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุ นั้น สละสมณเพศเสียได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กฎหมายดังกล่าว ให้อำนาจเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้น สละสมณเพศเท่านั้น ซึ่งคำว่า มีอำนาจ ไม่ได้หมายความว่า จะต้องกระทำ จึงเป็นเพียงดุลพินิจของเจ้าพนักงานที่ใช้ อำนาจนั้นหรือไม่ และไม่ได้หมายความว่า ต้องให้พระภิกษุสงฆ์ที่ถูกดำเนินคดี สละสมณเพศ ในทุกกรณี เพียงแต่เจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง อาจไม่กล้าหรือไม่สะดวกใจที่ควบคุมพระภิกษุสงฆ์ในห้องควบคุม หรือห้องขังใน ขณะที่ยังครองผ้าเหลืองการจัดดำเนินการให้พระภิกษุ ที่ต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา สละสมณเพศข้างต้น สอดคล้องกับระเบียบและกฎหมายบ้านเมืองกำหนดไว้ ซึ่งเป็นคนละกรณีกันกับการบอกคืนสิกขาบท หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “การสึกพระ” ที่ปรากฏอยู่ในพระพุทธศาสนา

การดำเนินคดีของพระสงฆ์ยึดหลักตามพระธรรมวินัยเสียก่อนด้วยคณะสงฆ์ด้วยกัน และหากต้อง อาบัติปาราชิกจริง และต้องสึกจากการเป็นพระเมื่อสึกแล้ว ควรใช้วิธีการดำเนินคดี เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป แต่ปัจจุบันการออก พรบ.สงฆ์ ฉบับ 2561 ได้ใช้หมวด 3 ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ ดีความว่า พระสงฆ์เป็นเจ้าหน้าที่ทางการปกครองตามโครงสร้างเมื่อกระทำความผิดพระวินัยต้องอาบัติ ต้องนำขึ้นสู่ศาลอาญา ทุจริต และต้องสึกโดยทันที ตามมาตรา 29 และ 30 ที่มีวิธีการพิจารณาความแบบไต่สวนที่มุ่งเอาผิดจำเลย และเปิดโอกาสให้จำเลยต่อสู้คดียาก ศาลจะรับฟังพยานเอกสารภาครัฐมากกว่าประชาชนหรือฝ่ายจำเลยทำให้ พระสงฆ์ที่ถูกกล่าวหามีโอกาสสู้คดีให้ชนะได้น้อย จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในประเด็นดังกล่าวเปิด โอกาสให้พระสงฆ์ได้แสดงความบริสุทธิ์โดยยึดตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าเป็นที่สุดของพุทธจักรก่อน ปัญหาดังกล่าว เป็นการบั่นทอนการสืบทอดอายุพระศาสนา จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมความในมาตรา 29 เพื่อมิให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจดุลพินิจเพียงฝ่ายเดียว แต่ควรกำหนดให้ฝ่ายพุทธจักรต้องเข้าไปปรับตัวไว้ ควบคุม เพื่อไต่สวนให้เป็นที่ประจักษ์เพื่อตัดสินลงโทษตามพระธรรมวินัยเสียก่อน หากทุกฝ่ายให้ความสำคัญ อย่างแท้จริงก็คงใช้เวลาในการไต่สวนเพื่อค้นหาความจริงให้ประจักษ์เวลาที่ไม่นานนักต่อนั้นจึงน่าจะดีสู่ กระบวนการยุติธรรมของบ้านเมือง และควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 30 ในกรณีที่ศาลมีคำ สั่งชั่ง จะทำได้เฉพาะ พระภิกษุที่กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือเป็นกรณีที่ได้กระทำความผิดหรือต้องโทษอาญามาก่อน

ดังที่ทราบปัญหาแล้วว่า กฎมหาเถรสมาคมที่มหาเถรสมาคมได้ตรามาบังคับใช้นั้น ได้กำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการเฉพาะการระงับอนุวาทาธิกรณ์ เท่านั้น ยังมีอธิกรณ์อีก 3 ประเภท ที่มหาเถรสมาคมยัง ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้ครอบคลุมทุก ปัญหาที่เกิดขึ้น ในปัจจุบันของสังคมสงฆ์ เพื่อ ป้องกันอธิกรณ์ลุกลาม ทำให้สังคมสงฆ์แตกความสามัคคีและยังผลให้ศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเสื่อมถอยลง ไป และมหาเถรสมาคมควรกำหนดนโยบายให้พระสงฆ์ไทยทุกรูปปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า

อย่างเคร่งครัด ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก และตามโบราณราชประเพณีที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานนั้น พระมหากษัตริย์ทรงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา รวมทั้งทรงทำนุบำรุงส่งเสริมพัฒนาให้เจริญมั่นคง เป็นไปตามแบบแผนอันเรียบร้อยตลอดมา เพื่อให้พระพุทธรูปศาสนารุ่งเรืองถาวรเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน ซึ่งจะก่อให้เกิดการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม มีความร่มเย็นผาสุกแก่ประชาชนและเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ สมควรบัญญัติกฎหมายให้เป็นการสืบทอดและธำรงรักษาไว้ ซึ่งพระราชอำนาจตามโบราณราชประเพณี จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้เข้าใจ เข้าถึงแนวทางวิธีการประยุกต์ใช้เครื่องมือ โดยเฉพาะกฎหมายเถร- สมาคมให้ สอดคล้องกับ (Thai Tipitakas, 1996) เพื่อใช้ในการระงับอธิกรณ์อย่างเป็นรูปธรรม สามารถ เข้าใจและนำไปใช้ได้อย่างจริง และควรศึกษาถึงความสำคัญของพระนวกะและมีแนวทางการฝึกอบรมพระนวกะให้ เกิดการรับรู้เรื่องพระธรรมวินัยได้อย่างถูกต้อง และประพฤติปฏิบัติอยู่ในสัมมาปฏิบัติ อันจะก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมสงฆ์และสังคมภายนอก เพื่อรักษาพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

กระบวนการการดำเนินคดีพระสงฆ์ที่พึงประสงค์ในสังคมไทยยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับ (Thai Tipitakas, 1996) การบอกกล่าวสิกขาบท หรือการสึกของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา สามารถกระทำได้หลายวิธี แต่วิธีการที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน จะใช้วิธีการกล่าวกำหนดภาวะด้วยคำเป็นปัจจุบัน คือ “สิกข์ ปจจุขามิ คีติ มํ ธาเรถ ขอท่านทั้งหลายจงจำข้าพเจ้าไว้ว่า เป็นคฤหัสถ์แล้ว” ซึ่งเป็นการบอกกล่าวแสดงเจตนาโดยพระภิกษุรูปนั้นเอง ไม่มีการบังคับ เรื่องนี้มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก หมวดว่าด้วย พระธรรมวินัย การขาดจากความเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาจึงต้องด้วยกรณีเช่นนี้ เว้นแต่กรณีพระภิกษุนั้น “ต้องอาบัติปาราชิก” จะขาดจากความเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาโดยทันที

การกล่าวหาว่าพระภิกษุรูปใดกระทำความผิดอาญา และมีการบังคับให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศ (จับสึก) ถ้าพระภิกษุรูปนั้นไม่ได้กระทำความผิดตามที่ถูกล่ามหา และไม่ยอมเปล่งวาจาบอกคืนสิกขาบทตามนัยดังกล่าวข้างต้น แม้จะมีการบังคับให้พระภิกษุรูปนั้นถอดจีวร และเปลี่ยนชุดขาวให้ พระภิกษุรูปนั้นยังไม่ขาดจากความเป็นพระภิกษุ “พระภิกษุที่ปฏิบัติตรงตามพระธรรมและวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ จะไม่มีโอกาสเป็นความผิดต่อกฎหมายบ้านเมืองได้เลย”

ในอดีตเคยมีพระภิกษุที่ถูกลั่นแกล้งและกล่าวหาว่า กระทำผิดพระวินัยและกระทำความผิดอาญา และถูกบังคับให้สละสมณเพศ มาแล้วยกตัวอย่าง เช่น สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสโภ) เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์เป็นพระพิมลธรรมนั้น ท่านได้ถูกทางคณะสงฆ์กล่าวหาว่า เสพเมถุนทางเวจรรรกับลูกศิษย์ ซึ่งเป็นอาบัติสูงสุดในพระพุทธศาสนาถึงขั้นขาดจากความเป็นพระภิกษุ และถูกสมเด็จพระสังฆราชในสมัยนั้นปลดออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาส แต่เนื่องจากพระพิมลธรรมไม่ได้กระทำความผิดตามที่กล่าวหาจึงไม่ยอมออกจากตำแหน่ง และขอต่อสู้เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน เมื่อไม่ยอมออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาสอาวาส คณะสงฆ์มนตรีจึงลงมติให้ออกจากสมณศักดิ์ฐานฝ่าฝืนพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้ถอดออกจากสมณศักดิ์ตั้งแต่วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2503

นอกจากนั้น พระพิมลธรรม ยังถูกทางการกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และถูกบังคับสึกเป็นฆราวาส และถูกจำคุกที่กองบังคับการตำรวจสันติบาลอยู่หลายปี จนกระทั่งศาลทหารสามารถพิสูจน์ว่า ข้อกล่าวหา

ดังกล่าวเป็นความเท็จ และตัดสินยกฟ้องเมื่อ พ.ศ. 2509 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้พระพิมลธรรมคืนสู่สมณศักดิ์เดิมตั้งแต่วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2518

นอกจากนี้ยังมีกรณีของหลวงตาประจักษ์ ธรรมปทีโป เมื่อครั้งที่ท่านบวชและมีอายุทางธรรมว่า “ศตตจิตโต” ท่านถูกกลั่นแกล้งจากกลุ่มของข้าราชการและนายทุนที่บุกรุกทำลายป่า เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ ตันยูคาลิปตัส และตัดต้นไม้ใหญ่ไปขาย ที่ประสงค์ขี้โล่ท่านและชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ปฏิบัติธรรมเขาหัวมุด อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ อันเป็นส่วนหนึ่งของป่าสงวนดงใหญ่ มีอาณาเขตพื้นที่กว่า 6 แสนไร่ และเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำมูล ให้ออกจากพื้นที่ เมื่อท่านและชาวบ้านไม่ยินยอม ท่านถูกแจ้งจับในข้อหาบุกรุกป่าสงวน เพื่อบังคับให้ท่านสึก แต่ท่านไม่สึก แม้จะถูกควบคุมตัวในห้องขัง

หลังจากนั้นท่านจึงถูกทางการดำเนินคดีอีก 7 คดี ถูกบีบบังคับจนต้องออกจากพื้นที่ที่ท่านได้บอกคืนสิกขาบทเอง โดยไม่มีผู้ใดบังคับ ที่บ้านเกิดของท่าน เมื่อปี พ.ศ.2537 ในระหว่างถูกดำเนินคดีท่านต้องขึ้นศาลราว 50 – 60 ครั้ง บางคดี ยกฟ้อง, ถูกปรับ และรอการลงโทษ ปัจจุบันพ้นมลทินหมดทุกคดีแล้ว หลังจากนั้นท่านจึงได้กลับมาบวชเป็นพระภิกษุอีกครั้งหนึ่ง ได้ฉายาทางธรรมว่า “ธรรมปทีโป”

สอดคล้องกับ Rujira (2018). ทั้งสองกรณีนี้ ชี้ให้เห็นว่า พระภิกษุในพระพุทธศาสนานี้ นอกจากพระภิกษุรูปนั้นจะละเมิดอาบัติตามพระวินัยร้ายแรงจนต้องขาดจากความเป็นพระภิกษุแล้ว หากยังไม่บอกคืนสิกขาบทเองแล้ว แม้จะมีการบังคับให้ถอดจีวรเป็นนุ่งหม้อผ้าขาวแทน เป็นเพียงการบังคับให้เปลี่ยนเครื่องนุ่งห่มมิใช่ผลให้เป็นการสละสมณะเพศโดยสมมติเท่านั้น หากได้เป็นการสละสมณะเพศดังบัญญัติไว้ในพระพุทธศาสนาหรือไม่

การดำเนินคดีพระภิกษุสงฆ์ปัญหาเกิดจากความไม่ได้เข้าใจพระธรรมวินัยในเรื่องการสละสมณะเพศกับการลาสิกขาที่ถูกต้องอีกทั้งคณะผู้บริหารหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาขาดความเข้าใจวัฒนธรรมและไม่เข้าใจจารีตประเพณีไม่ได้ศึกษาพระธรรมวินัยอย่างถ่องแท้จึงไม่อาจจะสามารถให้คำตอบได้ชัดเจนถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และถึงแม้พระภิกษุสงฆ์จะยอมสละสมณะเพศ ตาม ม.29 โดยถอดจีวร แต่ไม่เปล่งวาจาพ้นจากการเป็นพระภิกษุหรือไม่ (พ้นแล้ว ฎ.1798/2542) เข้าอุปสมบทโดยพระภิกษุที่มีใช้พระอุปัชฌาย์ เป็นพระภิกษุหรือไม่ (ไม่เป็นตาม ม.5 ทวิ) ต้องคดีอาญาแต่เข้าอุปสมบท โดยพระอุปัชฌาย์ เป็นพระภิกษุหรือไม่ (เป็นแต่พระอุปัชฌาย์อาจละเมิดจรียา ตามกฎ มส. ฉบับ 17)” จึงทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับความไม่ได้เข้าใจพระธรรมวินัยในเรื่องการสละสมณะเพศกับการลาสิกขาที่ถูกต้องการ “ลาสิกขาของพระนั้นจะถือว่าลาสิกขาโดยเสร็จสิ้นสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อพระภิกษุรูปนั้นได้กล่าวคำลาสิกขาตามที่พระธรรมวินัยบัญญัติไว้เท่านั้นต้องเป็นการกล่าวต่อหน้าผู้รู้ความเข้าใจความและรู้ภาษาความหมายในคำกล่าวนั้นและเป็นการกระทำในขณะที่มีสภาพจิตใจเป็นปกติไม่ได้ถูกบังคับขู่เข็ญขึ้นใจ “ในประเทศไทยถือกันมาว่าการลาสิกขาจะทำต่อหน้าพระภิกษุด้วยกันเท่านั้น จะทำต่อหน้าฆราวาส เช่นตำรวจหรือบุคคลอื่นใดไม่นับว่าเป็นการลาสิกขา ก่อนลาสิกขาต้องแจ้งพระอุปัชฌาย์ให้อนุญาตก่อนถ้าพระอุปัชฌาย์ไม่อยู่ก็เป็นอาจารย์ผู้ปกครองถ้ามีเช่นนั้นก็ถือว่าหนีสิกขาผ้าจีวรไปฝากไว้ตามเจดีย์ตามต้นโพธิ์” และปัญหาสำคัญเกิดจากการที่พระไม่มีการนำเข้ามาหาเถระสมาคมเป็นผู้ตัดสินแต่กลายเป็นอำนาจของเจ้าพนักงานสอบสวนสามารถตัดสินในการจับพระสึกได้เลย

สอดคล้องกับดัชนีนิพนธ์ของ Kachaporn (2015) ที่ได้ผลวิจัยว่าหลักอริยธรรมสมณะ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการใช้จัดการกับปัญหาหรือความขัดแย้งใน สังคมสงฆ์อย่างประสานกลมกลืนสอดคล้องกับทุกปัญหา พระพุทธเจ้าทรงมองเห็นปัญหาของ การปกครองสงฆ์ การบัญญัติพระวินัย เพื่อใช้เป็นกฎ ระเบียบ ให้ภิกษุประพฤติปฏิบัติ เพื่อ ความดีงามของสังคมสงฆ์ เพื่อให้ภิกษุประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน อันนำมาซึ่ง ความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา แต่อย่างไรก็ดีในคนหมู่มากย่อมมีทั้งคนดีและคนไม่ดี ภิกษุสงฆ์ก็เช่นกัน เมื่อมีภิกษุไม่ดีหรือมีอสังฆิกลอมปนเข้ามา ก็ต้องมีหลักเกณฑ์วิธีการที่จะ กำจัดคนไม่ดี ออกจากสังคมเพื่อรักษาคนดีให้คงไว้ และมีวิธีการที่จะปรับปรุงคนไม่ดีแต่ยังพอให้ออกาสที่จะอยู่ร่วมใน สังคมได้อีก ให้โอกาสได้ปรับเปลี่ยนความคิด พฤติกรรม เพื่อเข้า ร่วมอยู่กับสังคมอีกครั้ง พระพุทธเจ้าจึงแยก ปัญหา แยกเครื่องมือ แยกประเภทบุคคล แต่ละ เครื่องมือมีทั้งวิธีการและเป้าหมายรวมอยู่ด้วยกัน ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการจัดการความขัดแย้ง ในแนวทางการป้องกัน (Prevention) การเปลี่ยนผ่าน (Transformation) การแก้ไข (Resolution) การฟื้นฟู (Restoration) เพื่อให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างสงบ ราบรื่น และยุติได้อย่างลงตัว โดยความชอบธรรม บนฐานของวิธีการระงับพร้อมหน้าทั้งนี้โดยจุดมุ่งหมายหลัก เพื่อรักษาหลัก พระธรรมวินัย เพื่อให้สงฆ์ใช้เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองคนดีกำจัดผู้ละเมิด และสร้างความปรองดองในหมู่ สงฆ์ อันได้แก่การดำเนินกิจการของสงฆ์โดยการร่วมกันคิดร่วม กันพิจารณาของภิกษุทั้งหลายผู้เป็นสมาชิก อริยธรรมจึงจะจัดว่าได้รับงับหรือยุติแล้ว แต่ กระบวนการแก้ปัญหาของคณะสงฆ์ไทยโดยกฎหมายอาญาและธรรมนูญ ได้รับวิวัฒนาการมาจาก กฎหมายของราชอาณาจักรทำให้มุ่งเน้นหลักการลงโทษตามกฎหมายที่เป็นเพียงส่วน หนึ่งตาม หลักพระวินัย ที่ยังมุ่งเน้นการรักษาหลักพระธรรมวินัย และการสร้างความสมานฉันท์ในหมู่ สงฆ์ โดย สังคมสงฆ์ไม่ได้มีมาตรการร่วมลงโทษด้วยแต่อย่างใดตามจุดมุ่งหมายที่พระพุทธเจ้า ทรงบัญญัติไว้แต่ดั้งเดิม ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องทั้งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และมหาเถร สมาคม ควรนำไปทบทวนศึกษาทำความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาในสังคม สงฆ์ เพื่อปรับปรุงพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหา ประยุกต์วิธีการทางกฎหมายให้สอดคล้องกับ พระวินัย สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้อย่างเป็นรูปธรรม และอธิบายตอบข้อสงสัยแก่ สาธุชนได้ และนำความเชื่อมั่นศรัทธากลับคืนสู่พระพุทธศาสนาสืบไป

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษากระบวนการการดำเนินคดีพระสงฆ์ที่พึงประสงค์ในสังคมไทยยุคปัจจุบัน พบว่า การดำเนินคดีของพระสงฆ์ตามกระบวนการศาลยุติธรรมในสังคมไทย การดำเนินคดีกับพระสงฆ์ให้ยึด หลักตามพระธรรมวินัยและหากต้องอาบัติปาราชิก จะต้องสืบจากการเป็นพระ เมื่อสืบแล้วควรใช้วิธีการ ดำเนินคดีเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป แต่ปัจจุบันการออก พรบ.สงฆ์ ฉบับ พ.ศ. 2561 ได้ใช้หมวด 3-4 ว่าด้วย การปกครองคณะสงฆ์ ติความว่าพระสงฆ์เป็นเจ้าหน้าที่ทางการปกครองตามโครงสร้างเมื่อกระทำผิดพระวินัย ต้องอาบัติ ต้องนำขึ้นสู่ศาลอาญาทุจริต และต้องสืบโดยทันที ตามมาตรา 29 และ 30 ที่มีวิธีการพิจารณาความ แบบไต่สวนที่มุ่งเอาผิดจำเลยและเปิดโอกาสให้จำเลยต่อสู้คดียาก ศาลจะรับฟังพยานเอกสารภาครัฐมากกว่า ประชาชนหรือฝ่ายจำเลยทำให้พระสงฆ์ที่ถูกกล่าวหามีโอกาสสู้คดีให้ชนะได้น้อย จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไข กฎหมายในประเด็นดังกล่าวเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้แสดงความบริสุทธิ์โดยยึดตามพระธรรมวินัยของ

และมหาเถรสมาคมควรกำหนดนโยบายยึดหลักตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติมาว่า 2500 ปี เป็นกาลสงฆ์อย่างเดียว ฝ่ายอาณาจักรฆราวาสไม่ควรเข้าไปข้องเกี่ยวในพุทธจักรตามที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎก โดยสามารถแสดงกระบวนการการดำเนินคดีพระสงฆ์ที่พึงประสงค์ในสังคมไทยยุคปัจจุบัน ได้ดังภาพ

(พุทธจักร) พระธรรมวินัย

```

    graph LR
      A[พระที่อุก  
กล่าวหา] --> B[พระธรรมวินัย  
(พระอริยสงฆ์ดำเนินการ)]
      B --> C[โทษเบา, กลาง]
      C --> D[ไม่สึก]
      C --> E[โทษหนักอาบัติ  
(ปราจิณ 4)]
      E --> F[สึก]
  
```

(อาณาจักร)

```

    graph TD
      G[พระที่อุกกล่าวหา] --> H[พระบ.สงฆ์ พ.ศ. 2561]
      H --> I["(บรรพชิต)  
รณวินัย (มหาเถรฯ)  
พระบ.สงฆ์ พ.ศ. 2561 (ฉบับ 4)  
(ฆราวาส)"]
      I --> J["(ใช้พระธรรมวินัยพิจารณาเป็นหลัก)  
ฟ้องเงิน งบประมาณ  
(เงินสนับสนุนภาครัฐ)  
(ผู้พิพากษาควรเป็นพระสงฆ์才行)"]
      J --> K[ศาลปราบโกง ประพฤติมิชอบ  
(ระบบไต่สวน)]
      K --> L["ตัดสิน  
ต้น | อุดรณ์ | ฎีกา"]
      L --> M[มีความผิด]
      M --> N[สึกตามพระธรรมวินัย  
(พุทธจักร) ลักทรัพย์]
      N --> O[สึกตาม พระบ.สงฆ์ 2561  
รับโทษตามความผิด]
      G --> P[การมีส่วนร่วม]
      P --> Q["พระธรรมวินัย  
พระบ.สงฆ์ พ.ศ. 2561 (ฉบับ 4)"]
      Q --> R[ศาลปราบโกง ประพฤติมิชอบ  
(ระบบไต่สวน)]
      R --> S["ศักดิ์ โดยยังไม่สึกก็ดี ตามพระธรรมวินัย  
ประกันตัว/ยุติการปฏิบัติหน้าที่ถอดยศชั่วคราว  
ใส่กัไล EM ให้อยู่เฉพาะในวัดที่สังกัดจนกว่าคดีจะสิ้นสุด"]
      S --> T[ไม่มีความผิด]
      T --> U[เยียวยาการพ้นผิด  
คืนตำแหน่งทางปกครอง  
คืนสมณศักดิ์  
ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา]
  
```

Diagram illustrating the process of handling a monk's accusation (พระที่อุกกล่าวหา) and the subsequent legal and monastic procedures.

(พุทธจักร) พระธรรมวินัย

The process starts with an accusation (พระที่อุกกล่าวหา), leading to the application of the Buddhist Vinaya (พระธรรมวินัย) by the Buddhist Sangha (พระอริยสงฆ์ดำเนินการ). This results in either a light/medium punishment (โทษเบา, กลาง) or a heavy punishment (โทษหนักอาบัติ (ปราจิณ 4)). The light/medium punishment leads to no expulsion (ไม่สึก), while the heavy punishment leads to expulsion (สึก).

(อาณาจักร)

The process continues in the secular realm (อาณาจักร). The accusation (พระที่อุกกล่าวหา) leads to the Buddhist Sangha (พระบ.สงฆ์ พ.ศ. 2561), which then leads to the Buddhist Vinaya (พระธรรมวินัย) and the Buddhist Sangha (พระบ.สงฆ์ พ.ศ. 2561 (ฉบับ 4) (ฆราวาส)). This leads to the application of the Buddhist Vinaya (ใช้พระธรรมวินัยพิจารณาเป็นหลัก) to the case, specifically regarding the use of public funds (ฟ้องเงิน งบประมาณ (เงินสนับสนุนภาครัฐ)) and the requirement for a monk to be a judge (ผู้พิพากษาควรเป็นพระสงฆ์才行). This leads to the court (ศาลปราบโกง ประพฤติมิชอบ (ระบบไต่สวน)), which then leads to the decision (ตัดสิน) regarding the monk's status (ต้น, อุดรณ์, ฎีกา). The decision leads to either a finding of guilt (มีความผิด) or a finding of no guilt (ไม่มีความผิด).

If found guilty (มีความผิด), the monk is expelled according to the Buddhist Vinaya (สึกตามพระธรรมวินัย (พุทธจักร) ลักทรัพย์) and then according to the Buddhist Sangha (สึกตาม พระบ.สงฆ์ 2561 รับโทษตามความผิด).

If found not guilty (ไม่มีความผิด), the monk is acquitted (ไม่มีความผิด) and the process moves to the next step (เยียวยาการพ้นผิด, คืนตำแหน่งทางปกครอง, คืนสมณศักดิ์, ประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา).

ภาพที่1: กระบวนการที่พึงประสงค์ในการดำเนินคดีกับพระสงฆ์ในสังคมไทย

สรุป

สรุปโดยรวมครอบคลุมผลการวิจัยการดำเนินคดีกับพระสงฆ์ควรใช้หลักตามพระธรรมวินัยก่อน และหากพระสงฆ์ต้องอาบัติปาราชิก เมื่อสึกแล้วควรใช้วิธีการดำเนินคดีเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป แต่ปัจจุบันการออก พระราชบัญญัติสงฆ์ พุทธศักราช พุทธศักราช 2561 ในหมวด 3-4 ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งตีความว่าพระสงฆ์เป็นเจ้าพนักงานทางการปกครอง เมื่อกระทำผิดกฎหมายอาญาต้องนำพระสงฆ์ขึ้นสู่ศาล ทุจริตประพฤติมิชอบ ที่มีวิธีการพิจารณาความแบบระบบไต่สวนตั้งประเด็นเอาผิดผู้ต้องหาหรือจำเลย อันส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อสู้อย่างยาก ศาลจะรับฟังพยานเอกสารภาครัฐมากกว่าฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลย ทำให้ พระสงฆ์ที่ถูกกล่าวหาไม่มีโอกาสสู้คดีให้พ้นจากความผิดยาก จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายใน

ประเด็นดังกล่าวเพื่อเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้แสดงความบริสุทธิ์โดยยึดตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าเป็นที่สุดตามพระธรรมวินัยที่ปรากฏในพระไตรปิฎกก่อน

การให้พระลาสิขาโดยผลของกฎหมายตามพระราชบัญญัติสงฆ์ พุทธศักราช 2561 มาตรา 29 และ 30 ให้อำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ มีอำนาจจัดการให้พระสงฆ์รูปนั้นสละสมณะเพศได้ แม้ว่าพระสงฆ์รูปนั้นจะไม่อาบัติปาราชิกก็ตาม เป็นการให้อำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ มากกว่าที่พระธรรมวินัยกำหนดไว้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การดำเนินคดีกับพระสงฆ์ควรใช้หลักตามพระธรรมวินัยก่อน และหากพระสงฆ์ต้องอาบัติปาราชิก เมื่อสึกแล้วควรใช้วิธีการดำเนินคดีเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป แต่ปัจจุบันการออก พระราชบัญญัติสงฆ์ พุทธศักราช 2561 ในหมวด 3-4 ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งตีความว่าพระสงฆ์เป็นเจ้าของพนักงานทางการปกครอง เมื่อกระทำผิดกฎหมายอาญาต้องนำพระสงฆ์ขึ้นสู่ศาลทุจริต ประพฤติมิชอบ ที่มีวิธีการพิจารณาความแบบระบบไต่สวนตั้งประเด็นเอาผิดผู้ต้องหาหรือจำเลย อันส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยต่อสู้คดียาก ศาลจะรับฟังพยานเอกสารภาครัฐมากกว่าฝ่ายผู้ต้องหาหรือจำเลยทำให้พระสงฆ์ที่ถูกกล่าวหามีโอกาสสู้คดีให้พ้นจากความผิดยาก จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในประเด็นดังกล่าวเพื่อเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้แสดงความบริสุทธิ์โดยยึดตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าเป็นที่สุดตามพระธรรมวินัยที่ปรากฏในพระไตรปิฎกก่อน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ มหาเถรสมาคม รัฐบาล เจ้าพนักงานของรัฐและศาล คณะตุลาการ ควรแก้ไขกฎหมายโดยยึดพระธรรมวินัยที่ปรากฏในพระไตรปิฎกให้พระสงฆ์ได้แสดงความบริสุทธิ์โดยยึดตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าเป็นที่สุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การให้พระลาสิขาโดยผลของกฎหมายตามพระราชบัญญัติสงฆ์ พุทธศักราช 2561 มาตรา 29 และ 30 ให้อำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ มีอำนาจจัดการให้พระสงฆ์รูปนั้นสละสมณะเพศได้ แม้ว่าพระสงฆ์รูปนั้นจะไม่อาบัติปาราชิกก็ตาม เป็นการให้อำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ มากกว่าที่พระธรรมวินัยกำหนดไว้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ มหาเถรสมาคม รัฐบาล เจ้าพนักงานของรัฐและศาล คณะตุลาการ ควรแก้ไขกฎหมายมหาเถรสมาคมที่มหาเถรสมาคมได้ตรามาบังคับใช้นั้น ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเฉพาะการระงับอนุวาทาธิกรณ์ เท่านั้น ยังมีอธิกรณ์อีก 3 ประเภท ที่มหาเถรสมาคมยังไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติให้ยึดตามพระธรรมวินัยเป็นที่ตั้ง เพื่อให้ครอบคลุมทุกปัญหาที่เกิดขึ้น ในปัจจุบันของสังคมสงฆ์ เพื่อป้องกันอธิกรณ์ลุกลาม ทำให้สังคมสงฆ์แตกความสามัคคีและยังผลให้ศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเสื่อมถอยลงไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า กระบวนการดำเนินคดีพระสงฆ์ ควรมีผู้พิพากษาสมทบที่เป็นพระสงฆ์หรือผู้มีความรู้ด้านพุทธศาสนา ร่วมในการพิจารณาคดีด้วย เพราะบริบทของพระแตกต่างกับประชาชนทั่วไป หากมีการสักพระในระหว่างพิจารณาคดี แม้จะมีคำพิพากษาแต่ยังไม่ถึงที่สุดก็ตาม เมื่อในที่สุด

ศาลสุดท้ายพิพากษายกฟ้อง พระสงฆ์ที่ยากที่จะได้รับการเยียวยา ให้กลับมาสู่สถานะเดิมได้ อันทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมและเสียหายต่อพระพุทธศาสนา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ มหาเถรสมาคม ควรกำหนดนโยบายให้พระสงฆ์ไทยทุกรูปปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัด ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก และตามโบราณราชประเพณีที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานนั้น พระมหากษัตริย์ทรงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา รวมทั้งทรงทำนุบำรุงส่งเสริมพัฒนาให้เจริญมั่นคงเป็นไปตามแบบแผนอันเรียบร้อยตลอดมา เพื่อให้พระพุทธศาสนารุ่งเรืองถาวรเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน ซึ่งจะก่อให้เกิดการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม มีความร่มเย็นผาสุกแก่ประชาชนและเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ สมควรบัญญัติกฎหมายให้เป็นการสืบทอดและดำรงรักษาไว้ ซึ่งพระราชอำนาจตามโบราณราชประเพณี ควรยึดหลักตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติมากกว่า 2500 ปี เป็นศาลสงฆ์อย่างเดียว หากผิดปาราชิก ๔ จริ่ง ค่อยนำไปดำเนินคดีตามที่ฝ่ายอาณาจักรกำหนด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรศึกษาแนวทางในการอบรมพัฒนาเจ้าคณะพระสังฆาธิการ และเจ้าหน้าที่บุคลากรทางศาสนา เพื่อให้เข้าใจ เข้าถึงแนวทางวิธีการประยุกต์ใช้เครื่องมือโดยเฉพาะกฎหมายหาเถร- สมาคมให้สอดคล้องกับพระธรรมวินัยเพื่อใช้ในการระงับอธิกรณ์อย่างเป็นรูปธรรม สามารถ เข้าใจและนำไปใช้ได้จริง

2.2 ควรศึกษาถึงความสำคัญของพระนวกะและมีแนวทางการฝึกอบรมพระให้ เกิดการรับรู้เรื่องพระธรรมวินัยได้อย่างถูกต้อง และประพฤติปฏิบัติอยู่ในสัมมาปฏิบัติ อันจะก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมสงฆ์และสังคมภายนอก เพื่อรักษาพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

References

- Textbook Division. (1987). *Discipline diagnosis*. Bangkok: Mahamakut Rajawittayalai Printing House.
- Kachaporn, K. (2015). *A study of the Method and Process for Conflict Management in Theravada Buddhism*. (Doctoral Dissertation). Mahamakut Rajawittayalai College. Bangkok.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka Mahachulalongkornrajavidyalaya edition*, Bangkok: MCU Press.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2009). *Thai commentary The Mahachulalongkornrajavidyalaya University edition*. Bangkok: MCU Press.
- Prarachrattanakavee. (1980). *Description of the The Sangha Supreme Council of Thailand version 11 (1978) On the insights*. Bangkok: Mahamakut Rajawittayalai Printing House.

The Sangha Supreme Council of Thailand. (2018). *The Sangha Act B.E.2018 (version 4)*.

Bangkok: MCU Press.

Phraphromkunaporn (P.A. Payutto). (2008). *Buddhist Dictionary Vocabulary version*.

(11th ed.). Bangkok: SR Printing Mass Products.

Rujira, B. (2018). *Criminal case for renunciation*. Bangkok: Front Line Publisher.